

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО
ПРОХОДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ВИРОБНИЧОЇ
ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ**

Ужгород-2016

УДК 159.9: 371.315.6
Ю9р252.4

Синишина В.М. Методичні рекомендації щодо проходження психологічної виробничої практики студентів . -Ужгород, 2015.-

Методичні рекомендації призначені для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» спеціальності «Психологія» та «Практична психологія» і висвітлюють основні питання, пов'язані з проходженням психологічної виробничої практики та оформленням відповідної звітної документації. В методичних рекомендаціях наведено поетапну процедуру організації і проходження виробничої практики, розкрито вимоги до оформлення звітної документації.

Розробник: Синишина В., доцент кафедри психології ДВНЗ “УжНУ”.

Рецензент: Брецько І., кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології МДУ.

Рекомендовано до друку
Вченою радою факультету суспільних наук
ДВНЗ Ужгородський національний університет
(Протокол №7 від 11.83.2016)

ЗМІСТ

1.ВСТУП

2.МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

3.ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

4.ЗМІСТ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

4.1.Індивідуальні завдання

4.2 .Звітна документація студента-практиканта .

4.3.Навчальні посібники

4.4.Навчально-методичні матеріали

5.КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИКИ

6.СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.

1. Вступ

Практична підготовка студентів вищих навчальних закладів є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для здобуття кваліфікаційного рівня і має на меті набуття студентами професійних навичок та вмінь. У підготовці майбутніх психологів велика роль належить виробничій практиці. Виробнича практика для студентів зі спеціальностей «Психологія» та «Практична психологія» є невід'ємною складовою освітньо-професійної підготовки бакалаврів, так як у процесі виробничої практики відбувається закріплення теоретичних знань, отриманих у процесі навчання, формується професійне вміння приймати самостійні рішення та демонструвати сучасні методи організації своєї діяльності.

У період практики закладаються основи досвіду професійної діяльності, практичних умінь і навичок, професійних якостей особистості майбутнього фахівця з психології за освітньо-кваліфікаційним рівнем “бакалавр”.

Виробнича практика студентів спеціальності «Психологія» та «Практична психологія» факультету суспільних наук Ужгородського Національного Університету є важливою частиною навчального процесу і слугує цілям закріплення та поглиблення теоретичних знань, набуття досвіду практичної роботи та вироблення вмінь і навичок роботи у освітніх закладах та різного роду суспільних організаціях. Студенти **денного відділення** виробничу практику проходять на 4 курсі у шостому семестрі. Її тривалість п'ять тижнів. Студенти **заочного відділення** цю практику проходять на IV курсі у сьомому семестрі. Її тривалість два тижні. Для студентів денної форми навчання виробнича практика проходять з відривом від навчального процесу, а для заочної форми навчання – з відривом від роботи за місцем праці.

Можливими базами для її проведення є підприємства, навчальні заклади всіх рівнів, дошкільні заклади, центри психологічної допомоги, науково-дослідні інститути з психологічним напрямом, психодіагностичні центри, центри психологічної реабілітації, психіатричні лікарні, центри зайнятості, центри профорієнтації, комерційні організації та інші установи, де є психологічна служба, психологічна лабораторія або кабінет психолога, тобто обов'язковою умовою проведення виробничої практики студентів є наявність на базі практики досвідченого психолога.

Практика проводиться в умовах максимально наближених до реальної професійної діяльності і стає початковою ланкою практичного засвоєння професії психолога.

Обов'язки керівника практики

1. Приймає участь у проведенні настановчих зборів та підсумкової конференції з виробничої педагогічної практики.
2. Контролює проходження студентами виробничої педагогічної практики, дотримання ними встановленого режиму роботи.
3. Надає консультативну допомогу студентам під час виконання завдань практики та оформлення звітної документації.
4. По закінченню виробничої педагогічної практики приймає звітну документацію та оцінює роботу кожного студента.
5. Проводить диференційний залік.
6. Підводить підсумки виробничої педагогічної практики і звітує про них на засіданні кафедри.
7. Складає письмовий звіт за результатами практики .

Обов'язки студента-практиканта

1. Приймає участь у настановчих зборах і підсумковій конференціях.
2. Своєчасно прибуває до місця проходження практики, дотримується встановленого режиму роботи.
3. Виконує програму практики, тобто всі необхідні види роботи, передбачені програмою практики.
4. Своєчасно оформлює документацію і у встановлені строки надає звіт за результатами практики.

Програма практичної підготовки та терміни її проведення визначаються навчальним планом. Її організація регламентується Положенням про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, затвердженим Міністерством освіти і науки України (Положення №93 від 8 квітня 1993 р.(доповнення внесені наказом МОН України № 351 від 20 грудня 1994 року) .

2. Мета та завдання виробничої практики

Діагностико-корекційна практика є спробою застосувати студентами психологічні знання у професійній діяльності. А оскільки діяльність психолога надзвичайно різнопланова, у процесі практики особлива увага звертається на діагностичний ,профілактичний,просвітницький та корекційно-розвивальний напрямки. За період проходження виробничої практики студентам необхідно ознайомитись з такими видами роботи як діагностування, корекція, психологічна просвіта і профілактика. Студенти апробують вміння практично застосовувати психодіагностичні методики, адекватно, у відповідності зі стандартизованими вимогами, їх проводити, обробляти результати, інтерпретувати їх і розробляти на основі цих даних комплекси корекційних занять та рекомендації для батьків, вчителів.

Мета виробничої практики – удосконалити професійні вміння та навички на основі ознайомлення з практичною діяльністю психолога та її теоретичного осмислення.

Завдання:

- закріплення і практичне використання теоретичних знань з фахових дисциплін;
- формування професійної ідентифікації майбутніх психологів, їх професійної самосвідомості;
- формування вмінь і навичок для реалізації психодіагностичної, профілактичної, розвивальної та психокорекційної функцій психолога;
- формування та закріплення вмінь складати програму дій на основі самостійно сформульованих гіпотез;
- вивчення технології проведення дослідження.

Відповідно до специфіки бази практики практикантам пропонуються різні види завдань професійної діяльності, які представлені у Галузевому стандарті вищої освіти для спеціальності " Психологія" та " Практична психологія".

3. Організація виробничої практики

1. Підготовчий етап виробничої практики.

На цьому етапі викладачі кафедри психології розробляють програму виробничої практики. За тиждень, що передує практиці, студенти ознайомлюються з програмою; на її основі розробляють індивідуальні плани роботи, враховуючи специфіку установи, де відбуватиметься практика та тему кваліфікаційної бакалаврської роботи. Керівник практики коригує індивідуальні плани згідно з функціональними обов'язками психолога установи, де буде відбуватися практика і темою бакалаврської роботи студента.

До початку практики кафедра психології організовує настановчі збори , де визначаються мета, завдання, які повинен реалізувати практикант, і здійснюється прикріплення студентів за керівниками-викладачами , які керуватимуть практикою. На зборах відповідальний за проведення практики та керівник практики від кафедри психології знайомлять студентів з наказом ректора, програмою практики, вимогами та обов'язками.

2. Основний етап виробничої практики.

На цьому етапі здійснюється виконання програми практики. Робочий день практиканта визначається правилами трудового розпорядку та режимом роботи установи або організації, де студент проходить практику.

Студент-практикант повинен ознайомитися з документацією психолога, його функціональними обов'язками, видами робіт та основними методами діагностичної роботи, способами корекційного впливу на особистість та колектив, методами просвітницької та психопрофілактичної роботи.

Кожний студент працює за індивідуальним планом. З огляду на зазначені вимоги, індивідуальний план роботи студента-практиканта повинен бути спрямований на такі сфери діяльності практичного психолога:

1. Психодіагностична робота: психологічне обстеження клієнтів, встановлення психологічного діагнозу та визначення проблем, що утруднюють розвиток особистості.

2. Профілактична робота: запобігання відхиленням у поведінці особистості, виникненню конфліктів і проблем у міжособистісних стосунках; запобігання створенню конфліктних ситуацій в навчальній або трудовій діяльності клієнта.

3. Психокорекційна та розвивальна робота: розробка програми психологічних заходів для усунення відхилень в індивідуальному розвитку та поведінці, в міжособистісних і міжгрупових взаєминах; подолання різних форм девіантної поведінки: проявів алкоголізму, наркоманії, суїцидальної та деліквентної поведінки.

4. Просвітницька робота: підвищення психологічної культури учасників навчально-виховного або трудового процесу.

3. Підсумковий етап виробничої практики

На цьому етапі студент-практикант узагальнює виконану роботу . По закінченню практики студенти надають керівнику практики звітну документацію:

1. Щоденник проходження практики .
2. Звіт про виконання програми практики .
3. Характеристику керівника установи-бази практики на викона-

ну роботу практиканта, яка наводиться в щоденнику .

Практика завершується диференційним заліком та заключною конференцією. Її мета-проаналізувати і узагальнити результати практики, відзначити успіхи та недоліки у її підготовці та проведенні. На конференції студенти доповідають про результати своєї роботи, обговорюють кожний вид роботи , аналізують помилки і визначають шляхи їх подолання.

4. Зміст виробничої практики.

4.1 . Індивідуальні завдання

В цілях оптимізації навчального процесу під час виробничої практики в межах програми практики студент працює над **індивідуальними завданнями**, яке дотичне або суміжне з його бакалаврським науковим дослідженням.

Отже, студент в процесі практики повинен виконати **чотири** завдання :

1 . В межах психодіагностичної роботи виконати психодіагностичне дослідження :

- а) визначити цілі діагностичного дослідження;
- б) підібрати адекватні цілям методи психодіагностики (не менше 3-х методик та при потребі методи дослідження : спостереження, бесіда, анкетування тощо); обґрунтувати вибір методик ;
- в) грамотно провести групове психодіагностичне дослідження (вибірка не менше 20-ти осіб)
- г) проаналізувати отримані результати, якісно і кількісно їх інтерпретувати і намітити шляхи вирішення виявлених в ході діагностики проблем;
- д) оформити протоколи обстеження з кожної методики відповідно до існуючих вимог;
- е) визначити загальний психологічний висновок, що включає основну отриману інформацію з досліджуваної проблеми .

2. Розробити психокорекційну (розвиваючу) програму:

- а) За результатами психодіагностичної роботи формується група (або обирається особа), яка потребує психокорекційно-розвиваючої роботи.
- б) Для цієї групи (особи) скласти план корекційної роботи, який передбачає не менше 5 занять (повна розробка кожного заняття окремо з описанням мети, задач і вправ). **Апробувати під наглядом-супроводом психолога бази практики одне заняття з психокорекційної програми.**

3. Здійснити психопрофілактичну роботу:

а) Провести одне профілактичне заняття . Наприклад : «Пошук внутрішніх резервів при подоланні кризових життєвих ситуацій» (тематика профілактичних заходів може варіюватися залежно від потреб індивідуального дослідження практики).

Розробити план-конспект та аналіз проведеного заходу.

б) Провести одне заняття **психолого-просвітницького характеру**. Рекомендовано провести профорієнтаційну бесіду із старшокласниками з орієнтацією на оволодіння професією психолога (зі спеціальності “Практична психологія” та “Психологія”).

4.2 Звітна документація студента-практиканта .

Після завершення виробничої практики студент подає на кафедру психології керівникові для перевірки таку документацію:

1. Звіт про виконання програми практики.

2. Характеристику на студента-практиканта, написану керівником бази практики з оцінкою за практику, затверджену печаткою.

3. Щоденник виробничої практики. Щоденник практики, в якому повинні бути щоденні записи з діагностичної роботи, психопрофілактичної, розробки корекційних програм, іншої роботи , яка проводилась на базі практики . Щоденник має містити у хронологічній послідовності занотовані дані про виконану роботу.

Вимоги до звіту:

Звіт про проходження практики обсягом 12–15 сторінок формату А4 містить конкретний опис виконаної студентом роботи. Звіт має містити відомості про виконання студентом усіх розділів програми практики та індивідуальні завдання, висновки і пропозиції, список використаної літератури.

Текст звіту може містити відповідні розрахунки, пояснення, таблиці, схеми, діаграми тощо.

Виконання індивідуального плану з науково-дослідної роботи відбивається у звіті окремим розділом.

Складений студентом звіт повинен мати наскрізну нумерацію сторінок. Аркуші повинні бути зшиті.

Структура звіту

1.Титульна сторінка.

2. Вступ.

а) зазначаються база практики , опис змісту роботи практичного психолога бази , де повинні бути відображені наступні моменти:

- функції, що виконує психолог даного підприємства чи організації ,установи;
- планування та організація роботи психолога;
- окреслення кола конкретних професійних завдань та проблем, що вирішує практичний психолог у своїй діяльності у даній установі;
- діагностичний інструментарій, способи корекційного впливу на особистість та колектив, методи розвиваючої та психопрофілактичної роботи, та інші засоби професійної діяльності практичного психолога

б) зазначається мета, завдання, структура практики, основні напрями практичної роботи студента-практиканта (індивідуальне завдання ,досліджувана проблема, постановка завдань, вікова категорія учнів та ін.).

3. Опис діагностичного дослідження.

Тут має міститися короткий опис психологічної проблеми , сучасні наукові теорії з цієї проблеми (на 1-2 аркуші А4), визначення цілей і завдань застосування кожної методики, аргументація та обґрунтування вибору адекватного психодіагностичного інструментарію. Протоколи обстеження з кожної методики, які оформлені відповідно до існуючих вимог (їх потрібно вносити в додатки). Психологічний висновок. Практичні рекомендації.(н-д, При дослідженні короткотривалої слухової пам'яті в Іванка Іванова (5 років) був визначений середній рівень її розвитку (6 правильно відтворених слів відповідає 3-му рівню розвитку пам'яті за нормами методики). Таким чином, досліджуваний процес не потребує корекції, хоча можна рекомендувати розвиваючу роботу для вдосконалення навиків запам'ятовування у дитини).

4.Опис психокорекційної (розвиваючої) програми з обґрунтуванням саме такої форми роботи з проблемою, складу осіб, які входять до групи , описанням всіх заходів (занять).

5. Методична розробка та проведення психолого-профілактичної бесіди відповідно до індивідуальних завдань та виявленої проблеми в ході групового дослідження .У звіті має відобразитися план-конспект, сценарій ходу бесіди . Обов'язково у конспекті вказати тему та мету бесіди (Наприклад: **тема** : Формування здорового способу життя;

***Мета:** звернути увагу батьків на найвищу життєву цінність життя – здоров'я та психічне здоров'я їх та їхніх дітей.*

Завдання:

-формувати негативне ставлення до вживання тютюнових засобів

- формувати негативне ставлення алкогольних та наркотичних засобів

6. Методична розробка та проведення психолого-просвітницького заняття (профорієнтаційної бесіди) із старшокласниками з орієнтацією на оволодіння професією психолога (за спеціальністю "Практична психологія" та "Психологія"). У звіті має відобразитися план-конспект, сценарій та аналіз бесіди відповідно до завдання.

7. Самоаналіз практики. Тут визначається короткий аналіз своєї практичної діяльності - досягнення і проблеми, що виникли в ході практики, способи їх вирішення; чому навчився під час практики; які напрямки роботи практичного психолога вдавалися більш успішно, які - менш, чому; завдання та шляхи вдосконалення своєї діяльності; загальні враження від практики та рекомендації щодо вдосконалення її організації .

8 . Додатки (бланки психодігностичних досліджень , графіки, діаграми, протоколи обстежень тощо).

9. Список використаних наукових джерел.

4.3. Навчальні посібники

Для ефективного проведення практики студенти можуть користуватися наступною навчальною літературою:

1. Айви А. Психологическое консультирование и психотерапия. М., 1999.

2. Бондаренко О. Психологічна допомога особистості. Харків, 1996.

3. Горноста́й П. П., Васьковская С. В. Теория и практика психологического консультирования. Проблемный подход. К., 1995.
4. Кочюнас Р. Основы психологического консультирования. М., 1999.
5. Общий практикум по психологии: Метод наблюдения. Ч. II / Под ред. М. Б. Михалевской. М., 1985.
6. Пайнс С., Маслач К. Практикум по социальной психологии. СПб., 2000.
7. Рабочая книга практического психолога. Технология эффективной профессиональной деятельности. М., 1996.
8. Шаленко В. Н. Конфликты в трудовых коллективах. М., 1990.
9. Яценко Т. С. Психологічні основи групової психокорекції. К., 1996.

4.4 Навчально-методичні матеріали

Орієнтовний перелік тем виробничої практики

У виняткових випадках, за погодженням з керівником практики та кафедрою психології, тема виробничої практики **може бути вибрана не з представлених переліком тем**, а запропонована самим студентом. Однак, вона повинна відповідати функціональним завданням, що розв'язуються в організації, і відповідати меті і завданням практики.

Орієнтовний перелік тем виробничої практики, що проводиться на базі освітніх установ та пов'язаних з виконанням функцій психолога навчального закладу:

3. Особливості психологічної готовності дитини до шкільного навчання
2. Розвиток психічних пізнавальних процесів учнів у процесі навчання у школі.
3. Психологічні особливості спілкування з однолітками підлітків (дітей молодшого шкільного віку, старшокласників).
4. Психологічні особливості міжособистісних відносин дітей молодшого шкільного віку (підлітків, старшокласників) у шкільному колективі.
5. Психологічні бар'єри міжособистісного спілкування у підлітковому віці (у старшокласників).
6. Психологічні особливості агресивної поведінки у молодших школярів, підлітків, старшокласників).
7. Психологічні особливості акцентуацій у підлітків (старшокласників).
8. Особливості самооцінки у старшому шкільному віці (у підлітків)
9. Темперамент та особливості його прояву в молодшому шкільному віці (підлітків, старшокласників).
10. Творчі здібності та їх прояв у молодшому шкільному віці.

11. Вплив темпераменту на формування рис характеру молодшого школяра (підлітка,старшокласника).
12. Особливості формування „Образу-Я" у старшому шкільному віці.
13. Соціально-психологічні особливості внутрішньоособистісних конфліктів у підлітковому (юнацькому) віці.
14. Ціннісні орієнтації старшокласників як передумова формування життєвих сценаріїв.
15. Психологічні особливості міжособистісного спілкування у ранньому юнацькому (студентському) віці.
16. Потреба у досягненнях як чинник самореалізації особистості у період ранньої юності (у студентів).
17. Психологічні особливості формування почуттів в підлітковому віці (в юнацькому віці).
18. Психологічні умови розвитку вольових якостей в молодшому шкільному віці (в підлітковому віці,у старшокласників).
19. Особливості розвитку самооцінки в підлітковому віці.
20. Особливості розвитку вольової сфери особистості в підлітковому віці.
21. Особливості мотивації учіння підлітків.
22. Методика оцінки психологічного благополуччя школярів.
23. Психокорекція шкільної тривожності.
Діагностика креативності школярів і її врахування в учбовому процесі.
24. Педагогічні умови формування професійного самовизначення старшокласників
Психологічний супровід обдарованих дітей.
- 24.Психологічний супровід молодих викладачів в школі.
- 25 .Професійне «вигорання» і його вплив на стиль діяльності педагогів.
26. Психологічний супровід професійного самовизначення учнів старших класів.

Орієнтовний перелік тем виробничої практики , що проводиться на базі психологічних служб державних, муніципальних, комерційних організаціях та організацій соціальної сфери, які пов'язані з наданням психологічної, психолого-соціальної та реабілітаційної допомоги населенню:

- 1.Психокорекція негативних відносин батьків до дітей з проблемами у розвитку
2. Соціально-психологічна реабілітація поранених і інвалідів бойових дій на етапі лікування у госпіталі.

3. Профілактика посттравматичного стресового розладу у учасників локальних збройних конфліктів.
4. Соціально-психологічні умови реабілітації підлітків з девіантною поведінкою.
5. Зміст діяльності психологічної служби у виправних установах.
6. Психологічна робота з подолання дефектів розвитку особистості в системі виправних установ.
8. Особливості психологічного забезпечення особистісного зростання дітей у спеціальних інтернатах.
9. Діяльність психолога реабілітаційного центру для інвалідів з розвитку у них соціально важливих навичок.
10. Розвиток соціально-психологічної адаптивності у вихованців дитячих будинків.
11. Соціально-психологічні умови реабілітації осіб, які втратили роботу (які залишилися без постійного місця проживання; отримали важку травму - інвалідів).
12. Психокорекція негативних відносин батьків до дітей з проблемами у розвитку.
15. Діагностика і профілактика девіацій в підлітковий період.
16. Діагностика та подолання методами практичної психології кризи зрілого віку.
17. Психологічні умови і методи підтримки соціальної активності у людей похилого та старечого віку.
18. Розвиток психологічної толерантності у подружжя.
19. Феномен залежності і шляхи його подолання в подружніх парах.
21. Психологічна реабілітація у постінсультних хворих.
22. Регуляція синдрому втрати при розлученні.
23. Вплив терапевтичного середовища в клініці на успішність реабілітаційного процесу.
24. Психологічна підготовка вагітних до пологів.

Орієнтовний перелік тем виробничої практики , що проводиться в кадрових структурах державних і приватних організацій і фірм:

1. Вивчення взаємин і корпоративної культури співробітників фірми.
2. Виявлення стилю управління керівника сучасного підприємства.
3. Психологічне забезпечення розвитку управлінських здібностей керівника.
4. Вивчення психологічних чинників здорового соціально-психологічного клімату в робочому колективі.
5. Організаційно-психологічні аспекти наставництва та його впровадження на сучасному підприємстві.

6. Професійний психологічний відбір персоналу в організацію.
7. Діагностика психологічної сумісності співробітників і її облік при комплектуванні робочих груп.
9. Психологічне забезпечення адаптації молодих співробітників на підприємстві (в організації).
10. Застосування активних форм соціально-психологічного навчання для розвитку персоналу.
11. Психологічний супровід кар'єри персоналу.
12. Соціально-психологічні методи формування і розвитку організаційної культури.
13. Психологічне забезпечення збереження психічного здоров'я особистості працівника.
14. Психологічна профілактика професійних деформацій особистості у працівників соціальної сфери.
15. Психологічне забезпечення переговорного процесу з діловими партнерами.
16. Психологічне забезпечення корпоративної безпеки.
18. Психологічний аналіз професійного стресу у менеджерів.
19. Психологічний аналіз конкурентних відносин у підприємницькій діяльності.
20. Оцінка професійної мотивації кандидатів на роботу із застосуванням проєктивних методів.
21. Психологічні методи оцінки управлінської концепції керівника.
24. Експериментальне дослідження впливу реклами на споживача.

Діагностичний мінімум

Діагностична робота планується згідно індивідуальних завдань

Діагностика дошкільника:

- діагностика психологічної готовності до школи;
- діагностика пізнавальної сфери дітей;
- діагностика емоційної сфери дітей;
- діагностика поведінкової сфери дітей.

Діагностика молодшого школяра:

- діагностика розвитку уваги;
- діагностика розвитку мислення;
- діагностика розвитку мовлення та ін;
- діагностика дитячо-батьківських стосунків;
- діагностика емоційного розвитку.

Діагностика підлітка:

- діагностика мотивів;
- діагностика розвитку уваги;
- діагностика розвитку мислення;
- діагностика пам'яті;
- діагностика комунікативної сфери та ін. ;
- діагностика міжособистісних стосунків в учнівській групі;
- діагностика здібностей, нахилів, інтересів;
- діагностика відхилень в особистісному розвитку (агресивність, тривожність, акцентуації тощо.

Діагностика старшого школяра:

- діагностика міжособистісних відносин;
- діагностика здатності до самопізнання;
- діагностика особистісної саморегуляції;
- діагностика креативності та ін. ;
- діагностика навчальної мотивації;
- діагностика стилю батьківського виховання ;
- діагностика розвитку пам'яті, уваги, мислення;
- діагностика емоційної сфери тощо.

Діагностика на підприємствах :

- діагностика міжособистісних та особистісних проблем працівників
- діагностика соціально психологічного клімату в трудовому колективі;
- діагностика стилю керівництва ;
- діагностика діяльності організації;

- діагностика конфліктності у колективі тощо.

**Орієнтовний перелік психодіагностичних методик та методик
для соціально-психологічних досліджень**

Студент на власний розсуд приймає рішення, які методики включити при діагностичному дослідженні, орієнтуючись на адекватні цілям методи психодіагностики .

п/п	Назва методики, автор	Джерело	Для вирішення якого завдання використовується, спрямованість	Вік досліджува них
1. Готовність до школи				
	Методика діагностики готовності до навчання в школі дітей шестирічного віку	Стадненко Н.М., Ілляшенко Т.Д., Обухівська А.Г. Методика діагностики готовності до навчання в школі дітей шестирічного віку. – Кам'янець- Подільський: Абетка, 2001.	Визначення стану готовності дитини до школи	5-6 років
	Тест «Рівень психосоціальної зрілості» С.Банкова	Барташнікова І.А., Барташніков О.О. Діагностика готовності дітей до навчання в школі.- Тернопіль: Богдан, 1998	Визначення рівня психосоціальної зрілості	6-7 років
	Діагностика готовності дітей до школи	Авер'янов В.П. Діагностика готовності дітей до школи, 2007 (електронний носій)	Визначення готовності до навчання	6-7 років
3. Дослідження пізнавальної сфери				
3.2. Дослідження сприймання				
	Методика «Чого не вистачає?» Р.С.Немов	ІІІ. Психологія дитинства: практикум. Навчальний посібник.- К.: Главник, 2006	Визначення рівня розвитку сприймання	5-6 років
	Методика «Які предмети заховані в	ІІІ. Психологія дитинства: практикум.	Визначення розвитку цілісного	5-6 років

	малюнках?» Р.С.Немов	Навчальний посібник.- К.: Главник, 2006	сприймання	
	Методика «Складна фігура» Д.Векслер	П. Психологія дитинства: практикум. Навч. посібник.- К.: Главник, 2006.	Діагностика сприймання, образних уявлень.	5-7 років
3.3. Дослідження уваги				
	Визначення стійкості уваги Б.Бурдон В.Анфімов	П. Психологія дитинства: практикум.- К.: Главник, 2006	Вивчення стійкості уваги, переключення та обсягу	6-10 років
0	Визначення обсягу уваги Шульте- Горбов	П. Психологія дитинства: практикум.- К.: Главник, 2006	Визначення обсягу уваги	6-10 років
1	Методика «Коректурна спроба» Бурдона	Коробко С., Коробко О. Робота психолога з мол. школярами: Методичний посібник.- К.: Літера ЛТД, 2006	Визначення точності та продуктивності уваги	6-7 років
2	Методика дослідження рівня уваги та самоконтролю П.Гальперін, С.Кабиліцька	П. Психологія зрілості: практикум.- Київ, Главник, 2007	Визначення рівня уваги та самоконтролю	8-12 років
3	Методика «Рахунок» Крепелін	П. Психологія зрілості: практикум.- Київ, Главник, 2007	Вивчення рівня переключення уваги	10-15 років
3.4. Дослідження пам'яті				
4	Методика «10 слів» О.Лурія	Коробко С., Коробко О. Робота психолога з мол. школярами:Методичний посібник.- К.: Літера ЛТД, 2006, с.136 П. Психологія дитинства: практикум. Навч.посібник.- К.: Главник, 2006.	Визначення обсягу короткочасної і відстроченої пам'яті	5-7 років
5	Методика «Піктограми» О.Лурія	Основи психодіагностики /Упоряд.: Л.Терлецька, О.Главник.- К.: Шкільний світ, 2006	Дослідження продуктивності запам'ятовування	10-15 років

3.5. Дослідження мислення				
6	Схематизація «Дорога до будиночків» Р.Бардіна	III. Психологічна діагностика інтелекту, мислення, креативності дитини.- К.: Мікрос- СВС, 2003	Виявлення рівня розвитку наочно- образного мислення (включає задачі на використання умовно- схематичних зображень для орієнтування в просторі)	5-7 років
8	Прогресивні матриці Равена (дитячий варіант)	Коробко С., Коробко О. Робота психолога з мол. школярами:Методичний посібник.- К.: Літера ЛТД, 2006, с.153- 171 III. Готовність дитини до школи.-К.: Главник, 2004.	Вивчення рівня розвитку візуального мислення, аналітико- синтетичних умінь	6-9 років
9	Методика вивчення гнучкості, конструювання фраз за початковими літерами Дж.Гілфорд	Основи психодіагностики /Упоряд.: Л.Терлецька, О.Главник.- К.: Шкільний світ, 2006	Вивчення творчого мислення	10-15 років
3.6. Дослідження уяви				
0	Методика "Розвиток продуктивної уяви у старших дошкільників" К.Торенс	Методи вивчення психічного розвитку дитини-дошкільника/ Т.О.Піроженко, Л.Г.Подоляк та ін., - К.: Світоч, 2003	Вивчити розвиток механізмів продуктивної уяви	5-6 років
1	Картинки Давида Інтерпретація Е.Клапареда. Стандартизація Маргайранца	III. Психологічна діагностика інтелекту, мислення, креативності дитини.- К.: Мікрос- СВС, 2003	Виявлення рівня розвитку аналітичної фантазії (за висновком Е.Клапареда - фантазії розуміння)	6-12 років
2	Оцінка яскравості (чіткості) уявлень шляхом саморанжування (опитувач Шиана)	Федоров В.Д. Психодіагностика особистості в системі диференціації / науково- методичний збірник. Ч.5, Хм.РВВ, 1993	Оцінка яскравості (чіткості) уявлень шляхом саморанжування	з 10 років
3.7. Дослідження рівня інтелектуального розвитку				
	Тест Р.Кеттелла «КВТІ»	Журнал «Обдарована дитина»,	Вимірювання невербального	6 років

3	(апробований І.Н.Снітко)	1999, №3,4	інтелекту	
4.	Методика «CF-2» Р.Кеттелл	Основи психодіагностики /Упоряд.: Л.Терлецька, О.Главник.- К.: Шкільний світ, 2006	Визначення інтелектуального розвитку	15-17 років
5	Інтелектуальний тест Г.Айзенка	ІІІ. Готовність учня до профільного навчання / За заг. ред. С.Максименка, О.Главник. – К.: Мірос-СВС, 2003	Визначення рівня інтелектуальних здібностей	
6	Тест Векслера	Фурман А.В. Психодіагностика інтелекту в системі диференціації навчання. - К.: Освіта, 1993.	Визначення загального інтелектуального розвитку особистості	4-6 років; 6-16 років; 16-20 років

3.8. Вивчення здібностей, обдарованості

7	Модель ідентифікації обдарованих молодших школярів (за Дж.Рензуллі)	Коробко С., Коробко О. Робота психолога з мол. школярами: Методичний посібник.- К.: Літера ЛТД, 2006, с.82	Виявлення обдарованих дітей	6-10 років
8	Тест Кеттелла	ІІІ Інтелектуальні здібності дитини. – К.: Мікрос-СВС, 2003	Визначення рівня розвитку або вимірювання інтелекту особистості	4-8 років; 8-12 років; старшокласники і дорослі
9	Визначення оригінальності і гнучкості побудови графічного образу П.Торенс	ІІІ. Психологія дитинства: практикум.- К.: Главник, 2006, с.82	Визначення гнучкості, швидкості, оригінальності мислення	з 6 років
0	Методика «Графічні матриці» Дж.Равена	Основи психодіагностики /Упоряд.: Л.Терлецька, О.Главник.- К.: Шкільний світ, 2006	Вивчення рівня аналітико-синтетичної діяльності мислення	з 6 років

4. Дослідження особистісної сфери

4.1. Комплексне дослідження особистості

	Тест Кеттелла	ІІІ Інтелектуальні	Визначення рівня	4-8
--	---------------	--------------------	------------------	-----

1.		здібності дитини. – К.: Мікрос-СВС, 2003	розвитку або вимірювання інтелекту особистості	років; 8-12 років; старшокласники і дорослі
2.	Дитячий особистісний опитувальник Кеттела Р.Кеттелл Р.Коан	Коробко С., Коробко О. Робота психолога з мол. школярами: Методичний посібник.- К.: Літера ЛТД, 2006	Дослідження особистісних особливостей	8-12 років
3.	Тест Векслера	Фурман А.В. Психодіагностика інтелекту в системі диференціації навчання. - К.: Освіта, 1993.	Визначення загального інтелектуального розвитку особистості	4-броків; 6-16 років; 16-20 років
4	Опитувальник самоставлення В.Столін	П. Готовність до профільного навчання.- К.: Главник, 2003р.	Виявлення мотивів самоусвідомлення, самопізнання	15-17 років
5	Тип особистості К.Юнг	Федоров В.Д. Ваш психологічний профіль / Ч.1. Характерологічні риси особистості. – Хмельницький ІІПО, 2004	Визначення типу особистості	з 14 років
4.2. Дослідження темпераменту				
6	Опитувальник структури темпераменту (ОСТ) В.Русалов	Пашукова Т.І., Допіра А.І.,Дьяконов Г.В. Практикум із загальної психології / За ред. Т.І.Пашукової. – К.: Знання, 2000	Визначення якостей темпераменту: енергійність, пластичність, темп та емоційність	12-17 років
7	Тест-опитувальник Г.Айзенка	Пашукова Т.І., Допіра А.І.,Дьяконов Г.В. Практикум із загальної психології / За ред. Т.І.Пашукової. – К.: Знання, 2000	Визначення рівня екстраверсії, емоційної стійкості та типу темпераменту	з 14 років
8	Формула темпераменту А.Тимченко В.Шапар	Психологія спілкування. Посібник для старшокласників.- Тернопіль, 1999	Визначення темпераменту	16-18 років
4.3. Дослідження характеру				
	Визначення типу	Райгородський Д.Я.	Визначення типу	10-15

9	характеру К.Юнг	Практична психодіагностика. Методики і тести. Навч. посібник.- Самара: «БАХРАХ-М», 2001	характеру особистості	років
0	Оцінка схильності до ризику О.Г.Шмельова	Пашукова Т.І., Допіра А.І., Дьяконов Г.В. Практикум із загальної психології / За ред. Т.І.Пашукової. – К.: Знання, 2000	Визначення схильності до ризику	з 14 років
1	Патохарактерологічний діагностичний опитувальник А.Лічко	Федоров В.Д. Ваш психологічний профіль / Ч.1. Характерологічні риси особистості. – Хмельницький ІІПО, 2004	Визначення акцентуацій у підлітків	14-18 років
2	Дослідження характерологічних тенденцій Т.Лірі	Пашукова Т.І., Допіра А.І., Дьяконов Г.В. Практикум із загальної психології / За ред. Т.І.Пашукової. – К.: Знання, 2000	Встановлення переважаючих характерологічних тенденцій особистості	
4.4. Дослідження емоційно-вольової сфери				
3.	Кольоровий тест Люшера	Райгородський Д.Я. Практична психодіагностика. Методики и тести. Навч. посібник.- Самара: «БАХРАХ-М», 1998.	Визначення особливостей емоційно-мотиваційної сфери	з 6-7 років
4.	Тест-опитувальник «Оцінювання рівня тривожності й схильності дитини до неврозу» за А.Захаровим	ІІ. Готовність дитини до навчання.– К.: Главник, 2003	Оцінювання рівня тривожності й схильності дитини до неврозу	6-7 років
5.	Методика діагностики рівня шкільної тривожності Філіпс	Коробко С., Коробко О. Робота психолога з мол. школярами: Методичний посібник.- К.: Літера ЛТД, 2006	Вивчення рівня шкільної тривожності	8-10 років
	Шкала самооцінки	Психолог. Тести. Роздатковий матеріал /	Методика дослідження рівня	10-17 років

6	Ч.Спілбергер, Ю. Ханін	Упоряд. Т.Шаповал, Т.Гончаренко. – 2-ге вид., – К.: Шк. світ, 2007. – 128 с.	тривожності.	
7	Дослідження схильності до ризику О.Шмельова	Пашукова Т., Допіра А. Практикум із загальної психології.– К.:Знання, 2000	Оцінити схильність до ризику	15-17 років
8.	Дослідження вольової саморегуляції А.Зверкова Е.Ейдман	Пашукова Т., Допіра А. Практикум із загальної психології.– К.:Знання, 2000	Визначення рівня розвитку вольової саморегуляції	15-17 років
9.	Методика визначення показників та форм агресії А.Басс, А.Дарка	Основи психодіагностики /Упоряд.: Л.Терлецька, О.Главник.- К.: Шкільний світ, 2006	Визначення показників та форм агресії	15-18 років
4.5. Дослідження мотивації				
0	Визначення мотивів та потреб молодшого школяра. Тест «Кольорових виборів» Л.Собчик	П. Психологія дитинства: практикум.- К.: Главник, 2006.	Вивчення мотивів та потреб молодшого школяра	6-10 років
1.	Методика виявлення мотивації досягнень Ю.Орлов	Газета «Психолог» №27-28, 2008	Виявлення мотивації досягнень	10-17 років
5. Дослідження міжособистісних стосунків та соціально-психологічного клімату:				
5.1. В сім'ї;				
2.	Проективна методика «Малюнок сім'ї» Модифікація Г.Хоментausкаса	Коробко С., Коробко О. Робота психолога з мол. школярами:Методичний посібник .- К.: Літера ЛТД, 2006.	Вивчення стану внутрішньо-сімейних взаємин	5-7 років
3.	Малюнок сім'ї Р.Бернс С.Корман	Газета «Психолог», №2, 2005 Коробко С., Коробко О. Робота психолога з мол. школярами: Методичний посібник.- К.: Літера ЛТД, 2006 П. Самооцінка	Дослідження взаємин між членами сім'ї і дитиною, ставлення дитини до членів сім'ї	6-12 років

		учня.– К.: Главник, 2004		
4.	Методика «Три дерева» Є.Клессмані	Ж-л «Практична психологія та соціальна робота», 1998, №8.	Вивчення особливостей міжгрупових, сімейних стосунків	12-17 років
5.	Тест «Ви і ваш син» Д.Теннесі	Газета «Психолог», №33, 2003, видавництво «Шкільний світ».	Вивчення взаємовідносин між батьком та дитиною	Батьк и
6.	Методика «Аналіз сімейних взаємостосунків» (АСВ) Е.Г.Ейдемільер	«Психологічна газета» №5, 2005 Бондарчук О.І. Психологія сім'ї: курс лекцій.– К.: МАУП, 2001	Виявлення особливостей порушення процесу виховання в сім'ї	Батьк и
7.	Тест «Чи хороший(а) ви батько(мати)?» Е.Ейдемільер В.Юстицький	«Психологічна газета» №5, 2005	Вивчити особливості взаємостосунків в сім'ї дитини	Батьк и
87.	Тест «Які ви батьки?» № 1, № 2 Е.Ейдемільер В.Юстицький	«Психологічна газета» №5, 2005	Вивчити особливості взаємостосунків в сім'ї дитини	Батьк и
5.2. В навчальному колективі;				
9.	Опитувальник на виявлення референтної групи Т.Репіна	Газета «Психолог» №23-24, 2005, с.14, 30	Виявлення референтної групи в колективі	5-7 років
0.	Клас тварин (фантастичний малюнок класу) за Л.Кондратенко	П. Розумові здібності дитини.– К., Главник, 2004, с.94	Визначити особливості міжособистісних стосунків дитини в колективі	6-10 років
1.	Визначення міжособистісних стосунків школяра Р.Жиль	П. Психологія дитинства: практикум.- К.: Главник, 2006.	Вивчення стосунків дитини в колективі	6-10 років
2.	Методика експертного оцінювання організованості шкільного класу Л.Уманський	Гільбух Ю., Киричук О. Шкільний клас: як пізнавати і виховувати його душу.– Київ, 1996	Дослідження організованості та згуртованості класу	7-15 років

Орієнтовні теми в практиці психокорекційної діяльності

Після діагностичного етапу студенти-практиканти визначають необхідність,

актуальність надання психокорекційної допомоги
стосовно осіб різних вікових та соціальних категорій.

Студенти-практиканти можуть розробити програми такого змісту:

- корекцію пізнавальної сфери;
- корекцію особистості;
- корекцію афективно-вольової сфери;
- корекцію поведінкових аспектів;
- корекцію міжособистісних відносин.

Теми , що зустрічаються в практиці психокорекційної діяльності

1. Дослідження психоемоційного розвитку дошкільників. (

Психокорекційна програма з надання психологічної допомоги дітям з невротичними проявами (тривожність, страхи, нервово-психічна напруженість, підвищена збудливість, соціальна дезадаптованість та ін.).

2. Дослідження психологічних проблем першокласників з проявами психогенної шкільної дезадаптації. (Психокорекційна програма з метою надання психологічної допомоги дезадаптованим дітям).

3. Дослідження готовності молодших школярів до навчання в середній ланці школи. (Психокорекційна програма з надання психологічної допомоги молодшим школярам, які з різних причин не готові до переходу в середню ланку школи).

4. Дослідження самооцінки особистості . Дослідження впливу неадекватної самооцінки на психічний стан особистості (тривожність, конфліктність, емоційна неврівноваженість, агресивність, замкнутість та ін.). (Психокорекційна програма, спрямована на формування адекватного ставлення особистості до себе та оточуючих).

5. Дослідження психологічних проблем підлітків (можливо, і юнаків) з підвищеною конфліктністю (емоційна неврівноваженість, дратівливість, запальність, образливість, незадоволеність собою й ставленням до нього інших). (Психокорекційна програма з надання психологічної допомоги щодо формування належного емоційного стану)

6. Дослідження психологічних проблем підлітків та юнаків з високим рівнем самооцінки, який виявляється в різних поведінкових формах. (Психокорекційна програма надання їм психологічної допомоги щодо формування належного рівня самооцінки).

7. Дослідження особливостей життєвого самовизначення осіб юнацького віку. Психокорекційна програма, спрямована на розвиток самосвідомості, рефлексії, перспективи часу та планування майбутнього в юнацтва). Та інші.

Просвітницька робота студента

Одним із найважливіших видів діяльності студента-практиканта під час виробничої практики є просвітницька робота.

Конкретна просвітницька робота студента має передбачати такі важливі моменти:

- поширення психологічних знань, що відповідають актуальним потребам людей і покращують їх соціалізацію та допомагають зберегти психічне здоров'я;
- вибір таких форм просвіти, які полегшують сприймання психологічної інформації, викликають інтерес до психологічних знань, формують потребу користуватися ними у житті.

Для здійснення просвітницької роботи студенти можуть використовувати такі форми роботи: виступи на батьківських зборах (психолого-правовий всеобуч), круглий стіл, психолого-педагогічні консилиуми, бесіди, консультації, лекції, оформлення стендів, соціально-просвітницький тренінг.

Орієнтовні теми семінару- бесіди для батьків:

Психологічні методи впливу батьків на своїх дітей.

Психологічні особливості кризи в підлітковому віці.

Такі різні хлопчики та дівчатка.

Вплив міжособистісних стосунків на розвиток дитини.

Як реагувати на вияви агресії в дітей.

Чому діти вдаються до брехні?

Дисципліна без конфліктів

Вплив стилю батьківської поведінки на становлення особистості дитини.

Роль батьків у становленні позитивної «Я» — концепції дітей.

Орієнтовні теми бесід із учнями:

Як налагодити стосунки з однолітками.

Як подолати сором'язливість.

Перший крок в коханні.

Як організувати свій час.

Що таке стрес і як ним керувати? Бути здоровим — це модно!

Ціна хвилинного кайфу (про наслідки вживання наркотичних речовин).

Сучасні Ромео і Джульєта — психологічний портрет закоханого підлітка.

Не хвилюйтесь — у вас екзамени.

Темперамент і майбутня професія.

Від «хочу» до «можу» (про самовиховання і методи саморегуляції).

Тематика виступів перед педагогами школи

Мотивація учнів підліткового віку.

Роль педагогічного колективу у здійсненні психологічного супроводу учнів початкової ланки.

Роль педагогічного колективу у здійсненні психологічного супроводу учнів середньої ланки школи.

Роль педагогічного колективу у здійсненні психологічного супроводу старшокласників.

Що перешкоджає вчителю чути учня.

Психологічне супроводження профільного навчання.

Особливості роботи з аудіалами, візуалами та кінестиками.

Увага. У класі — ізольована дитина. Як їй допомогти?

Що робити з дитячою агресією?

Особливості роботи з ліворукою дитиною на уроках.

Профілактична робота студента

Профілактична діяльність – це система заходів, спрямованих на охорону психічного здоров'я, попередження негативних явищ у середовищі, неблагополуччя у розвитку людини, групи, суспільства в цілому; створення психологічних умов, сприятливих для цього розвитку.

Напрями психопрофілактичної роботи студентів-практикантів:

- профілактика стресових і постресових станів;
- попередження виникнення надмірної психологічної напруги;
- психологічна підтримка вразливих осіб;
- робота з попередження відхилень у психічному розвитку дитини тощо.

Форми психопрофілактичної роботи студентів-практикантів:

- Робота з батьками – бесіда, психологічні лекторії, індивідуальні консультації батьків, групова робота з батьками (тренінги по взаємодії з дітьми);
- Робота з педагогічним персоналом – лекції для вчителів, індивідуальні консультації, психолого-педагогічні консилиуми;
- Робота з учнями – лекції, тренінги, бесіди, психопрофілактика через навчальні дисципліни, психогімнастика, факультативний курс з психології, психологічний гурток.

5 Критерії оцінювання практики

керівник визначає оцінку. Оцінка за практику виставляється на диференційному заліку за підсумком результатів проведення відповідної завданням практики роботи (рівень теоретичного обґрунтування і якість методичного забезпечення).

Форма звітності для виробничої практики **диференційований залік**. При кінцевій оцінці результатів практики враховується попередня оцінка керівників практики від

університету (на підставі поданих матеріалів проведення відповідної завданням практики роботи) та бази практики, характеристика на студента-практиканта. Студенти, які регулярно відвідували базу практики, виконали всі індивідуальні завдання, активно включились в роботу практикуючого психолога, якісно оформили звіт, вчасно його подали, а також отримали схвальну характеристику з бази практики, отримують позитивну оцінку. Студенти, що не виконали програму практики і отримали незадовільний відгук з бази практики отримують при складанні заліку незадовільну оцінку

Оцінювання результативності проходження студентом практики здійснюється за 100-бальною системою.

Підсумкова оцінка визначається наступним чином:

Вид контролю	Кількість балів за вид контролю
Ведення щоденника практики	10 балів
Оцінка керівника від бази практики	10 балів
Представлення матеріалів діагностичного обстеження	20 балів
Представлення матеріалів корекційної програми та проведення одного корекційного заняття під супроводом практичного психолога бази практики.	20 балів
Проведення і конспект просвітницького заняття	20 балів
Проведення і конспект профілактичного заняття	20 балів
Разом	100 балів

Критерії виставлення балів за окремі види контролю:

- 20 балів – чіткість, логічність, структурованість, акуратність, повнота представлених матеріалів, висока культура їх письмового оформлення та методичного обґрунтування.

- 10 балів – розкриття основних методичних аспектів представлених матеріалів, незначне порушення логічних зв'язків, незначні неточності в аналізі матеріалів та труднощі в їх методичному обґрунтуванні.

- 5 балів – формальний характер представлених матеріалів, які відображають несформованість вміння методичного обґрунтування відповідних елементів бази знань, недбале ставлення до оформлення складових звіту, низький рівень володіння практичними знаннями та уміннями.

- 0 балів – матеріали з практики не представлені.

Зміст критеріїв оцінювання результатів практики:

• Оцінка *«відмінно»* - всі завдання практики виконано у повному обсязі, виявлено вміння студента застосовувати і творчо використовувати теоретичні та методичні знання, пов'язані з особливостями і засобами відповідної професійної діяльності. Проведено одне психокорекційне заняття під супроводом психолога бази практики. Продемонстровано активність та ініціативність під час здійснення практичної професійної діяльності. Звіт подано у встановлений термін, що містить всі структурні елементи. У щоденнику студента-практиканта зафіксовано зміст роботи протягом усього періоду проходження практики, є характеристика, завірені печаткою підписи керівника від бази практики та університету. Характеристика-відгук позитивна, оцінка керівника від бази практики – *«відмінно»*.

• Оцінка *«дуже добре»* - завдання виконані правильно, але недостатньо повно. Виявлено вміння застосовувати теоретичні та методичні знання, пов'язані з особливостями і засобами відповідної професійної діяльності. Продемонстровано зацікавленість та активність, але не виявлено творчого, індивідуального підходу. Звіт подано у встановлений термін, що містить всі структурні елементи. У щоденнику студента-практиканта зафіксовано зміст роботи протягом усього періоду проходження практики, є характеристика, завірені печаткою підписи керівника від бази практики та університету. Характеристика-відгук позитивна, оцінка керівника від бази праткики – *«дуже добре»*.

• Оцінка *«добре»* - завдання практики виконано, але неповно, в ході виконання завдань допускалися незначні помилки. Звітна документація оформлена згідно вимог. У щоденнику студента-практиканта зафіксовано зміст роботи протягом усього періоду проходження практики, є характеристика, завірені печаткою підписи керівника від бази практики та університету. Характеристика-відгук позитивна, оцінка керівника від бази практики – *«добре»*.

• Оцінка *«задовільно»* - завдання практики виконано у неповному обсязі, в ході виконання завдань допускалися помилки. Звітна документація недооформлена або

оформлена з помилками. Щоденник невірно оформлено. У характеристиці-відгуку оцінка керівника від бази практики – «задовільно».

- Оцінка «достатньо» - завдання виконано з помилками. Усі завдання практики виконувалися, але допущені неточності. Документація оформлена неповно, з помилками. Щоденник недооформлено. У характеристиці-відгуку оцінка керівника від бази практики – «задовільно».

- Оцінка «незадовільно» - завдання невиконані, виявлено несформованість вміння здійснювати відповідні види професійної діяльності. Звітна документація оформлена з помилками. Відсутні щоденник та характеристика-відгук.

Порядок перерахунку рейтингових показників нормованої 100-бальної університетської шкали оцінювання в традиційну 4-бальну шкалу та європейську шкалу ECTS.

<i>За шкалою ECTS</i>	<i>За університету шкалою</i>	<i>За національною шкалою</i>
		<i>Залік (диференційований)</i>
A	90 – 100 (відмінно)	5(відмінно)
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)
C	75 – 84 (добре)	
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)
E	60 – 69 (достатньо)	
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)	

6. СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основні джерела:

1. Блинова О.Є. Опорні конспекти лекцій з курсу «Психодіагностика» / О.Є. Блинова. – Херсон: Айлант, 2000. – 20 с.
2. Шумакова Л.П. Психологічне консультування / Л.П. Шумакова. – Херсон: Айлант, 2005. – 100 с.
3. Крутько С.В. Психологічна служба у закладах освіти / С.В. Крутько. – Херсон: Персей, 2004. – 70 с.
4. Бондаренко А.Ф. Психологическая помощь: теория и практика / А.Ф. Бондаренко. – К.: Укртехпрес, 1997. – 216 с.
5. Панок В. Основи практичної психології / В.Панок, Т.Титаренко та ін. – К.: Либідь, 1999. – 536 с.
6. Бурлачук Л. Словарь-справочник по психодиагностике / Л.Бурлачук, С.Морозов. – СПб.: Питер, 2003. – 528 с.

Допоміжні джерела:

1. Малкина-Пых И.Г. Справочник практического психолога / И.Г. Малкина-Пых. – М.: Эксмо, 2005. – 784 с.
2. Овчарова Р.В. Практическая психология образования / Р.В. Овчарова. – М.: Академия, 2003. – 448 с.
3. Осипова А.А. Общая психокоррекция / А.А. Осипова. – М.: Сфера, 2001. – 512 с.
4. Немов Р.С. Психология. В 3-х книгах / Р.С. Немов. – М.: Владос, 1997.
5. Головей Л.А. Практикум по возрастной психологии / Л.А. Головей, Е.Ф.Рыбалко. – СПб.: Речь, 2005. – 688 с.
6. Рогов Е.И. Настольная книга практического психолога в образовании. В 2-х томах / Е.И. Рогов. – М.: Владос, 2002.
7. Крылов А.А. Практикум по экспериментальной и прикладной психологии / А.А.Крылов. – Л.: ЛГУ, 1990.
8. Райгородский Д.Я. Практическая психодиагностика / Д.Я.Райгородский. – Самара: Бахрах, 1998. – 669 с.
9. Грецов А.Г. Выбираем профессию. Советы практического психолога / А.Г. Грецов. – СПб.: Питер, 2006. – 224 с.
10. Зеер Э.Ф. Психология профессий: Учебное пособие для студентов вузов / Э.Ф. Зеер. – 2-е изд., перераб., доп. – М.: Академический Проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2003. – 336 с.
11. Климов Е.А. Пути в профессионализм (Психологический взгляд): Учебное пособие / Е.А. Климов. – М.: Флинта, 2003. – 320 с.
12. Мучински П. Психология, профессия, карьера / П. Мучински. – 7-е изд. – СПб.: Питер, 2004. – 539 с.
13. Никифоров Г.С. Психология профессионального здоровья. Учебное пособие / Г.С.Никифоров. – СПб.: Речь, 2006. – 480 с.
14. Собчик Л.Н. Психодиагностика в профориентации и кадровом отборе / Л.Н. Собчик. – СПб.: Речь, 2002. – 72 с.